

8. Sitarov V. A., Pustovojtov V. V. Social'naja jekologija: Ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ped. ucheb. zavedenij. – M.: Izdatel'skij centr «Akademija», 2000. – 280 s.

9. Timchenko T. V. Global'na demografichna problema i zdorov'ya lyudini / T. V. Timchenko // Gileya: naukoviy visnik. Zbirnik naukovikh prats'. – 2011. – Vip.53 (№10). – S.252–257.

10. International Monetary Fund. World Economic Outlook Database, October 2015 [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/02/weodata/weose1gr.aspx>

Kolisnichenko R. M., Ph.D., Associate Professor, Director, Kirovograd Institute of Interregional Academy of personnel management (Ukraine, Kropivnitskiy), RMK7@ukr.net

Globalistion consciousness in conditions of the global population growth

Studied the typology of globalistion consciousness depending on the attitude to birth control in countries with excessive rates of population growth. Detailed identified signs of demographically-motive and conservative types of globalistion consciousness, based on mathematical analysis carried out long-term forecasting of the effects of the continuation of existing trends in human population growth, it proved the need to improve the efficiency of the global population policy.

Keywords: globalistion consciousness, population growth, trends, typology.

Kolesnichenko P. H., кандидат политических наук, доцент, директор, Кировоградский институт Межрегиональной Академии управления персоналом (Украина, Кропивницкий), RMK7@ukr.net

Глобалистическое сознание в условиях мирового демографического роста

Исследована типология глобалистического сознания в зависимости от отношения к регулированию рождаемости в странах с избыточными показателями роста численности населения. Детально определены признаки демографически-побудительного и консервативного типов глобалистического сознания, на основе математического анализа осуществлено долгосрочное прогнозирование последствий продолжения действия существующих тенденций роста численности человечества, доказана необходимость повышения эффективности мировой демографической политики.

Ключевые слова: глобалистическое сознание, демографический рост, тенденции, типология.

* * *

УДК 304.4:316.7:32

Сацук Г. М.,

доктор політичних наук, професор, Інститут журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), kingann76@mail.ru

ІНФОРМАЦІЙНЕ НАСИЛЬСТВО В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Продемонстровано, що поява інформаційного простору призводить до появи охочих не тільки поділити цей простір, а й контролювати й управляти ним. Для цього й використовується так звана інформаційна зброя: засоби знищення, спотворення або розкрадання інформації; засоби подолання систем захисту; засоби обмеження допуску законних користувачів; дезорганізація роботи технічних засобів комп'ютерних систем. За допомогою ЗМІ можна з небаченою майстерністю створювати завісу обману й ілюзії, так, що ніхто не зможе відрізнити істину від брехні, реальність від підробки. У статті розкриваються характерні властивості та основні форми інформаційного насильства у сучасному глобалізованому суспільстві.

Ключові слова: інформаційний простір, інформаційна культура, політичні маніпуляції, психологічний вплив, інформаційне насильство.

В сучасному інформаційному суспільстві з'явився й могутній засіб реалізації прийомів і методів т.зв. «психологічної війни» – засоби масової інформації. Людина у наш час живе в інформаційному полі, вона одержує найсвіжішу інформацію зі всіх кінців планети, але тільки ту, яку надають ЗМІ. Будь-який діяч тільки тоді існує для мас, якщо він подається в засобах масової

інформації. Тепер ні для кого не секрет, що за допомогою ЗМІ можна з небаченою майстерністю створювати завісу обману й ілюзії, так, що ніхто не зможе відрізнити істину від брехні, реальність від підробки.

Люди щодня черпають інформацію з преси, радіопередач, з екранів телевізорів. Знаходячись часто у світі відірваних від реальності символів, вони можуть йти навіть проти своїх власних інтересів. Реальність може відходити на другий план, відігравати підпорядковуючу роль. У цьому сенсі людина не є вільною, тим паче, що відпрацьовано чимало способів ефективної інформаційної дії. Існує термін «Brain washing» – промивання мізків, за допомогою чого може здійснюватися зомбування людей, перетворення їх в легко керовану масу. В цьому сенсі розмови про свободу, демократію, можливість вільного волевиявлення при виборах є містифікацією.

«Психологічна війна» має істотні відмінності від звичайної війни, спрямованої на фізичне придушення супротивника. Її суть – впливати на суспільну свідомість так, щоб управляти людьми й примусити їх діяти проти своїх інтересів. Традиційний прямий спосіб дії на свідомість заснований на переконанні людей, зверненні до їх розуму із застосуванням раціональних аргументів, логіки. Засоби масової інформації, особливо телебачення, формують моди, ідеали, норми поведінки. Неадекватно сприймаючи навколишній світ, багато людей живе у світі абстракцій та ілюзій. «Психологічна війна» в тому або іншому вигляді існує (застосовується) стільки часу, скільки існує сама людина. На думку вітчизняних і зарубіжних фахівців, психологічний вплив поділяється на наступні види: інформаційно-психологічний; психогенний; психоаналітичний; нейролінгвістичний; психотропний [1].

Інформатизація веде до створення єдиного світового інформаційного простору, в рамках якого здійснюється споживання інформації, зміна, зберігання і, найголовніше, обмін між суб'єктами цього простору – людьми, організаціями, державами. Факт появи інформаційного простору призводить до появи охочих не тільки поділити цей простір, а й контролювати й управляти ним. Для цього й використовується так звана інформаційна зброя: засоби знищення, спотворення або розкрадання інформації; засоби подолання систем захисту; засоби обмеження допуску законних користувачів; дезорганізація роботи технічних засобів, комп'ютерних систем.

Атакуючою інформаційною зброєю називають комп'ютерні віруси; логічні бомби (програмні закладки); засоби придушення інформаційного обміну в телекомунікаційних мережах, фальсифікація інформації в каналах державного та військового управління; засоби нейтралізації тестових програм; різні помилки, що свідомо вводяться в програмне забезпечення об'єкта [2, с. 118].

Так, сучасні розвинуті суспільства стали більш залежні від електронних баз даних, аналізу та передачі інформації. Таким чином, багато життєво важливих секторів відкриті для несанкціонованої дії, а узгоджена дія може паралізувати всю країну. Тому зростає тривога з приводу комп'ютерного тероризму. Якщо раніше єдиним видом інформаційної зброї були ЗМІ, то тепер величезну роль відіграє комп'ютерна інформація.

Якщо терор за допомогою засобів масової інформації могла здійснювати тільки держава, то дія через

комп'ютерні системи стала можливою і для окремих осіб. Якщо новий тероризм спрямує свою енергію на інформаційну війну, то його руйнівна сила буде набагато більшою, ніж будь-коли в минулому, більшою навіть, ніж при використанні бактеріологічної й хімічної зброї.

Г. Маркузе зазначає, що завдяки технічним досягненням людство зуміло наблизитися до перемоги над потребою до задоволення вітальних інстинктів людини і, отже, до звільнення інстинктів від непотрібного придушення. Продуктивність стає самоціллю: оскільки вона не може ослабити репресію, вона обертається проти індивідів і перетворюється на спосіб контролю. Тоді ж, коли індивіди не зайняті продуктивною працею, контроль над свідомістю здійснюється за допомогою контролю над інформацією, за допомогою індустрії дозвілля й розваг, за допомогою формування непотрібних («помилкових», «репресивних») потреб – словом, за допомогою маніпулювання свідомістю [3, с. 401], а відтак з'являються нові соціальні проблеми.

Насильство, породжене нашою надсучасністю (інформаційне насильство) – це терор як якась подібність насильства, воно виникає швидше від екрана, ніж від пристрасті, воно має ту ж природу, що й зображення. Насильство потенційно існує в порожнечі екрану завдяки дірці, яку він відкриває в ментальний простір до такого ступеня, що ліпше не перебувати в суспільному місці, де працює телебачення, через високу вірогідність насильницького впливу, який воно індукує своєю присутністю. Всюди можна спостерігати прецесію засобів масової інформації відносно терористичного насильства.

Інформаційна дія в системі суспільства споживання призводить до того, що люди неадекватно сприймають світ і події, які відбуваються, бачать його в кривому дзеркалі. Слід зазначити, що в країнах Європи існує реальне обмеження обсягів показу насильства в засобах масової інформації, на відміну від України. Але все може змінитися. Україна прагне вступити до ЄС і, отже, зобов'язана виконувати рекомендації, розроблені країнами-учасницями з проблем насильства в ЗМІ. Закладаючи в підсвідомість глядача негативні стереотипи поведінки, автори програм несуть відповідальність за зростання агресії в суспільстві. Сьогодні кількість сцен насильства в найжорстокіших, патологічних, збочених формах перевершила вже всі межі сприйняття його нормальною людиною. Насильство, що лавиною обрушується з екрана, стає «нормою» дозвілля.

Телебачення задає тон стилю життя пересічної людини, формує її побутову поведінку, і чого в цьому більше – позитивного чи негативного – сказати неможливо. Телебачення небезпечне тим, кому подобається, і не небезпечно тим, кому не подобається. Соціальна роль телебачення переростає в серйозну проблему, перш за все, в тих розвинутих суспільствах, де збільшується обсяг вільного часу. Розважальні програми ТБ, претендуючи начебто лише на вільний час людини, насправді роблять замах на формування її як особистості. Соціальна небезпека телебачення – у демонстрації насильства в усіх його проявах.

Реклама на користь ринку настирливо нав'язує аудиторії свої цінності, активно формує масову свідомість. Цікаво, чи враховують рекламні агенції психологічний вплив на свідомість її споживачів, чи дотримуються етичних норм. Західна реклама вже давно живе під

гаслом «оригінальність», а вітчизняні рекламодавці не можуть звільнитися від привіальних стереотипів. Вітчизняні рекламодавці не бажають виділятися й руйнувати стереотипів.

Масована реклама, багато разів повторювана день у день, є психологічним насильством над людиною, вона здійснює примусовий психологічний вплив на її свідомість і підсвідомість. Засоби масової інформації використовують різні шляхи й способи «засмічення» духовного життя широких мас людей з метою зробити їх піддатливішими для подальшого маніпулювання їхньою свідомістю і поведінкою, для зниження їх здатності до самостійного, критичного мислення. Одним з таких способів є нав'язування певних стереотипів, модних уявлень, думок.

Уявляється, що інформаційне суспільство – не просто суспільство, де багато комп'ютерів, що дають змогу з тією ж ефективністю виконувати суспільству свої функції, а суспільство, яке використовує техніку для більшої ефективності й підвищення якості своєї діяльності. Не менш важливою й набагато складнішою для оцінки є соціально-політична сторона процесу інформатизації, пов'язана з вирішенням проблем соціальної, правової, психологічної підготовки суспільства до життя в умовах глобальної інформатизації.

Водночас реклама від реклами суттєво відрізняється. Є ролики, дивитися які – одне задоволення, тому що придумано й знято із смаком, з відчуттям гумору. Але є й інші – безглузді й бездарні. А є й третій вид реклами, вона може бути дотепною і такою, що запам'ятовується, чудово знятою і талановито змонтованою, але при цьому таїти в собі порушення закону – явні або приховані. Реклама не повинна спонукати громадян до насильства, агресії, порушувати паніку, а також спонукати до небезпечних дій, здатних завдати шкоди здоров'ю фізичних осіб або загрожувати їх безпеці.

Реакція споживача на телевізійний продукт не завжди пасивна. У США відторгнення суспільством «жувальної гумки для очей» обумовило створення суспільного телебачення. Створюючи другу – позачуттєву, позадослідну реальність, співіснуючу паралельно й одночасно з поточною життєдіяльністю, телебачення сформувало, таким чином, унікальну можливість управління масами в загальнодержавних масштабах.

Можна вважати, що кожна інформація зменшує суб'єктивне відчуття психічної свободи. Проте це відчуття ілюзорне. Існує відчуття відмінності між сприйняттям правдивої інформації та сприйняттям хибної інформації. Правдива інформація не обмежує дію, навпаки, воно робить її ефективнішою. Пізнання фактичного стану речей дає змогу уникнути помилкових дій. Хибна ж інформація істотно обмежує дію, оскільки закриває доступ до реальності. Це відбувається тому, що дія ґрунтується на знанні про дійсність. Насильство не виступає як просте примушення, а таке, що здійснюється всупереч волі тих, на кого воно спрямоване. Соціальна структура у вигляді соціальної ролі, що передбачає насильство, повинна перебувати під постійним впливом процесу реалізації соціальної свободи в стані перманентного конфлікту та руйнування. З одного боку, процес руйнування структури супроводжується насильством, з іншого – не руйновані соціальні структури призводять до зникнення свободи соціального суб'єкта, появи насильства.

Для розв'язання різних соціальних конфліктів дедалі частіше використовується інформаційна сфера, що спричинює таке явище, як інформаційне протиборство, яке характеризується, з одного боку, впливом на інформаційну сферу опонента, а з іншого – вживанням заходів стосовно захисту своїх елементів інформаційної інфраструктури від деструктивного впливу. Інформаційно-психологічні засоби призначені для прямої або опосередкованої дії на центри ухвалення рішень суб'єкта (індивіда, соціальної групи, держави). Використовувані при цьому прийоми не нові, ґрунтуються вони на тому, що поведінка суб'єкта повною мірою залежить від інформації, яка є сполучною ланкою між ним і навколишнім світом.

Телебачення моделює наше ставлення до світу реального, пропонує інтелектуальні, емоційні й поведінкові зразки, певні стандарти, які тією чи іншою мірою керують людиною. Реклама на телебаченні спотворює природне сприйняття екранного оповідання. Рекламодавців цікавлять, головним чином, механізми впливу на підсвідомість людини: реклама управляє, перш за все, емоційною поведінкою, що викликає від розумного контролю.

Інформація стає все більш специфічною й складною для сприйняття, тому об'єкт або подію, що потрапили у фокус уваги, необхідно вивчати ретельніше, ніж раніше. З'явилася загальна потреба в осмисленні інформації, яка не тільки повідомляється, а й інтерпретується. Обсяг інформації, яку людина може засвоїти, обмежений і при «експоненціальному» зростанні знань обсяг інформації, який може бути сприйнятий будь-якою людиною, постійно і дедалі швидше зменшується.

Від класичних концепцій інформаційного суспільства на сьогодні залишилися фактично лише дві опорні тези: будь-які технологічні зміни потребують адекватної відповіді з боку людини й суспільства (нова технологія завжди провокує новий соціокультурний зміст); невіддільне від сучасного етапу соціального розвитку накопичення обсягів інформації обумовлює підвищені вимоги до їх смислової інтерпретації суб'єктом (нова технологія провокує новий психологічний зміст).

Сьогодні на шляху розвитку комп'ютерних інформаційних технологій майже повністю відсутні будь-які бар'єри. Інтернет у найближчому майбутньому матиме абсолютний набір мір свободи. Крок у крок із розвитком цієї масштабної інформаційної структури йде розвиток взаємозв'язаної з нею іншої системи – віртуальної реальності, яка дедалі більше виявляється задіяною в процеси життєдіяльності людини, а також всього суспільства. Логічно обумовлюється потреба розглянути можливості віртуальної реальності, ступені її прояву, та впливу.

Зазначене загострює етичні проблеми створення й використання інформаційної техніки, пошуку шляхів виходу із справді моральної кризи. П. Сорокін вбачав вихід у створенні альтернативної, гуманістичної етики, проповідував розповсюдження безкорисливої любові серед людей [4, с. 207]. А. Печчеї, зі свого боку, пропагував необхідність революційного встановлення Нового Гуманізму, який повинен замінити ті, що здаються нині непорушними, принципи й норми новими, які повинні відповідати вимогам епохи становлення інформаційного суспільства, що має кардинально змінити сам світогляд. Революційний характер стає, таким чином, головною відмінною рисою цього цілющого гуманізму, оскільки тільки за такої умови він зможе виконати свої функції

– відновити культурну гармонію людини, а через неї – рівновагу й здоров'я всієї людської системи [5, с. 208].

Інформаційні технології дедалі більше впливають на всі сфери життєдіяльності, що обумовлює суперечливі процеси інформатизації суспільства, яка стає не просто технічним, а соціотехнічним чинником. Вільний, необмежений доступ до відкритої інформації означає децентралізацію, яка веде до свободи індивіда, до можливості людини самій думати, оцінювати інформацію й ухвалювати рішення. Тим часом доступові до інформації перешкоджає накладення грифу «таємно», приховування джерела інформації, використання латентних каналів передачі інформації, контроль.

Виходячи з наведеного можемо позначити такі характерні властивості інформаційного насильства: несиловий (нематеріальний і не-енергетичний), ідеальний характер, невідпорядкування фізичним закономірностям (немає маси, ваги, розміру, температури плавлення); нелінійність, тобто непропорційна залежність причини й наслідку; порушення закону збереження речовини й енергії; кумулятивний характер, можливість зростання інформації як сніжної грудки; можливість максимальної дальності та швидкості розповсюдження, яка збільшувалася з розвитком технічних досягнень (дубина, спис, стріла, куля, ракета), хоча межа швидкості інформаційного насильства теж кінцева – швидкість світла у вакуумі; можливість ідеального клонування, оскільки ідеальні копії можна зробити однаковими, вони можуть бути незмінними, замороженими, а матеріальні предмети постійно змінюються, старіють; нелокалізованість в часі оскільки будь-яка матеріальна дія здійснюється в конкретний час, наприклад, убивство, а в інформаційного насильства може бути наслідок, розмитість у часі й просторі (вбивство конкретної людини відбувається в конкретному місці, а інформаційний вплив може бути розмитим, дифузним); пандемія (епідемія, що носить глобальний характер); опосередкований характер і скритність впливу (хоча деякі форми фізичного впливу теж непомітні, наприклад отрута, інформаційна дія може бути абсолютно непомітною); віртуальний характер дії; можливість фокусування; селективність; уразливість, крихкість інформаційного світу, легкість доступу, злому інформаційних систем.

Основними формами інформаційного насильства є: інформаційний пресинг, перекручена інформація, недостатня інформація, нелегітимна інформація. Основними механізмами реалізації інформаційного насильства є інформаційний тиск, спотворення інформації, приховування інформації, незаконне отримання інформації. Вони пов'язані між собою, взаємодоповнюють і взаємопередбачають один одного. Взяття влади над об'єктом відбувається за допомогою дискурсивного акту, фактом свого виконання створюючого відповідний стан соціального об'єкта [6, с. 176–177].

Особлива небезпека інформаційного насильства полягає в тому, що воно призводить до глибокого емоційного стресу, спричиненого невідповідністю тієї, що зберігається в підсвідомості людини на генетичному рівні родової інформації й нав'язуваної ззовні через свідомість поточної інформації. Інформаційне насильство існує завжди, відмінність лише в тому, що в інформаційному суспільстві інформаційна складова набуває явного, а не латентного характеру.

В інформаційному суспільстві виникає ціла індустрія насильства, з'являється відносна самостійність інфор-

маційної складової, навіть без участі людини (взаємний вплив інформаційних полів тощо). Інформаційне насильство є складовою будь-якого насильства, існує в живих і неживих системах, має біологічне, фізичне коріння. Проте, з іншого боку, відбувається інверсія, оборотність. В інформаційному суспільстві змінюється лише специфіка, способи здійснення інформаційного насильства.

Зазначені властивості не існують опосередковано, ізольовано, а утворюють систему, перебувають в діалектичній єдності. Речовинні й енергетичні компоненти інформаційних мереж, попри зростаючу соціальну обумовленість, не зникають.

Інформаційне насильство в широкому сенсі, що припускає існування інформації в будь-яких соціальних системах – це не силовий впорядкований вплив на об'єкти, який має антисоціальний або антиособовий характер. Інформаційне насильство у вузькому сенсі – не силовий вплив (дія) на ментальну сферу, що суперечить закономірному перебігові подій.

З іншого боку, інформаційне суспільство – це доцільно організована відповідь людства на виклик сучасної епохи. Головна мета – докласти всіх можливих зусиль для утвердження на планеті інформаційного суспільства як умови, абсолютно необхідної для продовження історії, як нового її етапу [7, с. 58].

Інформаційному суспільству потрібна інша адекватна форма демократії. Розуміння демократії як влади більшості повинно бути доповнене необхідністю захисту меншини, і особливо окремої людини від інформаційного насильства. Маніпулювання свідомістю людей, вторгнення в їх психіку, внутрішній світ стає одним з основних важелів. Оскільки інформація є одним з головних ресурсів і серйозною зброєю, свобода слова може бути не тільки правом людини, але й зброєю проти людини. Необхідно є переосмислити поняття свободи слова, зокрема, того, як з даним поняттям співвідносяться принципи інформаційної безпеки. Потрібна чітка ієрархія інформаційних цінностей.

Список використаних джерел

1. Свириденко Д. Б. Феномен віртуальної реальності як інституціональний чинник інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / Д. Б. Свириденко. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nzkit/2010_7/11.pdf. – Назва з екрану.
2. Татенко В. О. Соціальна психологія впливу [Текст] / В. О. Татенко. – К.: Міленіум, 2008. – 216 с.
3. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. Одномерный человек: Исследование идеологии развитого индустриального общества [Текст] / Г. Маркузе; пер. с англ., послесл., примеч. А. А. Юдина; сост., предисл. В. Ю. Кузнецова. – М.: ООО Издательство АСТ, 2002. – 526 с.
4. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество [Текст] / П. Сорокин. – М.: Политиздат, 1992. – 543 с.
5. Печчеи А. Человеческие качества [Текст] / А. Печчеи. – М.: Издательство «Прогресс», 1980. – 312 с.
6. Сашук Г. М. Політична культура інформаційного суспільства. – К.: ТОВ Вадекс, 2001. – 328 с.
7. Маруховський О. О. Інформаційне суспільство: теоретико-концептуальні засади [Текст] / О. О. Маруховський. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2007. – 136 с.

References

1. Svyrydenko D. B. Fenomen virtual'noi' real'nosti jak istytsional'nyj chynnyk informacijnogo suspil'stva [Elektronnyj resurs] / D. B. Svyrydenko. – Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nzkit/2010_7/11.pdf. – Nazva z ekranu.
2. Tatenko V. O. Social'na psihologija vplyvu [Tekst] / V. O. Tatenko. – K.: Milenium, 2008. – 216 s.
3. Markuze G. Jeros i civilizacija. Odnomernyj chelovek: Issledovanie ideologii razvitoogo industrial'nogo obshhestva [Tekst] /

G. Markuze; per. s angl., poslesl., primech. A. A. Judina; sost., predisl. V. Ju. Kuznecova. – M.: ООО Издательство АСТ, 2002. – 526 s.

4. Sorokin P. Chelovek. Civilizacija. Obshhestvo [Tekst] / P. Sorokin. – M.: Politizdat, 1992. – 543 s.

5. Pechchei A. Chelovecheskie kachestva [Tekst] / A. Pechchei. – M.: Izdatel'stvo «Progress», 1980. – 312 s.

6. Sashuk G. M. Politychna kul'tura informacijnogo suspil'stva. – K.: TOV Vadeks, 2001. – 328 s.

7. Maruhovs'kyj O. O. Informacijne suspil'stvo: teoretyko-konceptual'ni zasady [Tekst] / O. O. Maruhovs'kyj. – K.: Universytet ekonomiky ta prava «KROK», 2007. – 136 s.

Saschuk G. M., Doctor of Political Sciences, Professor at the Institute of Journalism of the Kiev National University named after Taras Shevchenko (Ukraine, Kiev), kingann76@mail.ru

News of violence in modern society

It has been demonstrated that the emergence of the information space leads to arranged not only to divide the space, but also control and manage them. For this and used the so-called information warfare: the means of destruction, mutilation or theft of information; means to overcome protection systems; means of limiting access of legitimate users; disorganization of the work of technical equipment, computer systems. With the help of the media can be with unprecedented skill to create a curtain of deception and illusion, so that no one will be able to distinguish truth from lies, reality from the fake. The article describes the typical characteristics and basic forms of information violence and the modern globalized society.

Keywords: information space, information culture, political manipulation, psychological impact, information violence.

Сащук Г. М., доктор политических наук, профессор, Институт журналистики Киевского национального университета им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), kingann76@mail.ru

Информационное насилие в современном обществе

Продемонстрировано, что появление информационного пространства приводит к появлению расположенных не только поделить это пространство, а и контролировать и управлять им. Для этого и используется так называемое информационное оружие: средства уничтожения, искажения или разворовывания информации; средства преодоления систем защиты; средства ограничения допуска законных пользователей; дезорганизация работы технических средств компьютерных систем. С помощью СМИ можно с невиданным мастерством создавать занавес обмана и иллюзии, так, что никто не сможет отличить истину от вранья, реальность от подделки. В статье раскрываются характерные свойства и основные формы информационного насилия в современном глобализованном обществе.

Ключевые слова: информационное пространство, информационная культура, политические манипуляции, психологическое влияние, информационное насилие.

* * *

УДК 32.304.4:019.51

Угрин Л. Я., кандидат політичних наук, доцент, докторант кафедри теорії та історії політичної науки, Львівський національний університет ім. Івана Франка (Україна, Львів), uhryn_l@ukr.net

ІДЕНТИЧНІСТЬ І БЕЗПЕКА: ПРОБЛЕМИ СПІВІДНОШЕННЯ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОГО КОНСТРУКТИВІЗМУ

Проаналізовано теоретичні аспекти взаємодії колективної ідентичності і безпеки суспільства й держави. На основі методологічних засад соціального конструктивізму, зокрема теорії сек'юритизації, з'ясовано, що ідентичність є не лише чинником безпеки, а й окремим об'єктом її загрози. Безпека інтерпретується як соціальний процес, в межах якого ідентичність представляється екзистенційною проблемою і розглядається як загроза. Визначено основні аспекти взаємозв'язку безпеки та ідентичності: ідентичність опосередковує формування і сприйняття образів небезпек і відповідно образів Чужого; ідентичність є ментальним маркером уявлень про територіальні межі спільноти через сукупність дискурсів, символів й образів, які репрезентують Своє; ідентичність опосередковує формування уявлень про інструменти реалізації безпекових стратегій і загалом їхню ціну для суспільства та ін.

Ключові слова: колективна ідентичність, безпека, загрози, ризики, соціальний конструктивізм, Копенгагенська школа, сек'юритизація.

Безпека та ідентичність – важливі потреби будь-якого суб'єкта – людини, суспільства, держави і т.п. У найширшому розумінні поняття безпеки інтерпретується